

Beskrivelse av Helthjems foretrukne modell

Kort om dette notatet

Helthjem (heretter 'vi') viser til skriftlig innspill oversendt til Postutvalget den 16.04.24, hvor vi ga våre innspill til endringer i dagens modell for kjøp av leveringspliktige posttjenester. Både før og i etterkant har vi vært i dialog med utvalget rundt våre synspunkter, herunder vårt ønske om at det foretas en utredning for å konkretisere, vurdere og kvantifisere forhold opp mot vår konseptuelle "postmodell". Per dags dato er en slik utredning ikke satt i gang og det synes ikke sannsynlig at et slikt arbeid vil gjennomføres innenfor dette utvalgets arbeidsperiode. Vi mener fortsatt at det er riktig og viktig at det foretas en slik utredning, primært i regi av Postutvalget eller sekundært i regi av Helthjem med støtte fra Samferdselsdepartementet.

Samtidig hører vi at utvalget er usikre på hvordan vi ser for oss at vår modell kan og bør fungere i praksis. Dette notatet er ment å beskrive konseptuelt hvordan vi tenker at vår alternative modell kan fungere, sett fra vårt forretnings- og markedsmessige perspektiv. Oppsummert, så ønsker vi at markedet dereguleres der hvor det er kommersielt grunnlag for å levere posttjenester. Etter vår mening gjelder dette områder der 75-80% nordmenn bor. Samtidig mener vi at Staten fortsatt må sikre hjemdistribusjon av postsendinger i øvrig geografi gjennom statlige kjøp. Det er dessuten et viktig poeng at alle registrerte posttilbydere sikres rett til å benytte det statsstøttede nettverket på like og ikke-diskriminerende vilkår. Samdistribusjon gir lavere enhetskostnader og mindre miljøbelastning.

Modellen vi foreslår er slik vi forstår det på linje med modellen som er valgt i Danmark der postmarkedet ble deregulert fra 01.01.24 og i samsvar med NKOMs vurdering per 10.01.2024¹, om geografisk avgrensning av statsstøttede posttjenester, slik at statlige midler målrettes der markedet ikke kan sikre et tilstrekkelig tilbud.

Relevansen av den danske modellen for Helthjems forslag

Den danske regjeringen har iverksatt en deregulering av postmarkedet i de mest befolkede områdene, der konkurransen sikrer tilstrekkelige posttjenester til fornuftige priser. I gravgrendte områder, der det ikke er kommersielt grunnlag, målrettes statsstøtten gjennom anbud, som sikrer nødvendige posttjenester på en kostnadseffektiv måte.

Helthjem ser denne modellen som et godt utgangspunkt for Norge, hvor kommersielt drivverdige områder dereguleres, mens statlige midler fokuseres på ulønnsomme geografier. Dette åpner for innovasjon og konkurranse der markedet kan fungere på kommersielle vilkår

¹ *Nasjonal kommunikasjonsmyndighet: Rapport om "Anbefaling - innholdet i de leveringspliktige posttjenestene - fornyet vurdering", 26, 27 og 30.*

og. I tråd med Nkoms vurdering fra 10. januar 2024 støtter vi en modell der statsstøtten geografisk avgrenses til områder som ikke kan dekkes av markedet alene.

Deregulering der det er kommersielt grunnlag for konkurranse

Statsstøtten til dagens leveringspliktige tilbydere, Posten Bring, dimensjoneres ved lønnsomhetsforskjellen mellom myndighetspålagt servicenivå og hva Posten selv ville gjort om de var kommersielt fristilt. Posten foreslår i sitt kontrafaktiske scenario å levere *all* post til butikk eller pakkeskap, og antyder dermed at det ikke finnes et kommersielt grunnlag for hjemlevering av post til noen mottakere i Norge. Dette er vi sterkt uenige i. Vi ser tydelig at det eksisterer sterk og effektiv konkurranse i det norske pakke- og logistikkmarkedet, med en rekke aktører som tilbyr tjenester både nasjonalt og/eller regionalt. Konkurransen fungerer godt, noe som reflekteres i den betydelige innovasjonen innen leveringstjenester for pakker de siste årene, samt en prisutvikling i markedet som har vært lavere enn kostnadsveksten i samfunnet.

Vi, og antagelig også flere av våre bransjekolleger, er forberedt på å konkurrere om hjemlevering av tradisjonelle postsendinger der det finnes et grunnlag for kommersiell lønnsomhet. Når det gjelder avgrensningen av områder hvor markedet selv vil kunne sikre postombæring, mener vi et godt utgangspunkt vil være å vurdere de områdene der Posten yter rabatt for distribusjonstetthet, som dekker cirka 67% av befolkningen i dag. I tillegg bør man vurdere Helthjems dekningsgeografi per andre halvår 2024, som dekker cirka 78% av befolkningen.

En viktig forutsetning, som en vil oppnå gjennom nevnte deregulering, er at priser og tjenestetilbud settes på kommersielle vilkår, noe vi opplever ikke er tilfelle i dag. Fri prisdannelse, og dermed aksept for økte priser på deler av postsendingene, er en forutsetning for at det skal bli virksom konkurranse². Helthjem er også trygge på at Posten Bring, ved en deregulering, vil velge å fortsette å levere post hjem minst en dag pr uke i den kommersielle geografien i Norge, da det a) vil være det mest gjennomførbare rent operasjonelt med tanke på de 300 millionene postsendingene Posten fortsatt distribuerer og b) vil være påkrevd av Postens kunder ved konkurranse for å forbli en relevant og valgbar aktør. Posten er jo selv tydelige på at de vil videreføre et nasjonalt nettverk for hjemlevering av "pakker i postkassen" om leveringsplikten oppheves, som også vil kunne brukes av Posten for distribusjon på kommersielle vilkår av postsendinger.

Postombæring i grisgrendt strøk må sikres

Norge er et langstrakt land, og ved en ren kommersiell drift vil man sannsynligvis ende opp med et kostnadsnivå og speilet prisnivå som bryter med postlovens krav om "overkommelig pris" til spredtbygde geografiske områder. Alternativt kan man risikere et servicenivå der post ikke vil bli levert hjem til slike områder.

I grisgrendte områder bør staten etter vår mening utlyse én eller flere anbudskonkurranser, avhengig av ønskede geografiske inndelinger. Disse anbudene bør inneholde tydelig definerte minimumskrav, hvor den beste aktøren velges hovedsakelig basert på pris og

² Til sammenligning økte PostNord sine listepreiser postsendingsprodukter i størrelsesorden rundt 25% fra den 01.01.24, da markedet i Danmark ble deregulert

deretter på servicenivå. Vi mener at de geografiske områdene som omfattes av konkurransen må være klart og fremtidsrettet definert for å sikre levering gjennom hele anbudsperioden. Det må også stilles minimumskrav om hjemlevering minst én dag per uke.

Anbudet må også dekke alle postsendinger det er naturlig å levere i en postkasse/døren, herunder både tradisjonelle postsendinger og pakker, som kan leveres hjem. Begrepet "postsendinger" omfatter i dag også all pakkelevering (lettgoods opptil 31,5 kg), og man kan derfor argumentere for at alle pakker bør inkluderes. Vi mener imidlertid at leveringsplikten og statlig kjøp bør avgrenses til pakker som konkurrerende aktører i dag leverer til postkassen, med begrensninger på vekt (maks 5 kg) og størrelse. Oppsummert mener vi at statlige kjøp av leveringspliktige postsendinger bør begrenses til postkassen/døra som leveringspunkt, og omfatte både tradisjonelle brevpostsendinger og "pakke i postkassen"-sendinger. Årsaken til dette er at det allerede finnes en velfungerende konkurranse for pakkelevering til post i butikk, pakkeskap og bedrifter, selv i mindre sentrale områder. For levering til postkasse eller dør, derimot, er Posten i praksis den eneste leverandøren.

Vinnere av anbud må pålegges videreformidling

Vi mener at aktøren(e) som vinner anbud(ene) må pålegges en videreformidlingsplikt for andre registrerte posttilbydere i de geografiene de har vunnet. Dette vil sikre at alle aktører får muligheten til å tilby nasjonale løsninger som dekker hele Norge for postsendinger og småpakker levert hjem. En slik plikt til videreformidling vil være samfunnsøkonomisk positivt ved at en får flere postsendinger, typisk småpakker levert til "post i butikk", inn i dette distribusjonsnettverket, lavere miljøbelastning ved en aktør som håndterer "alt" volum og mulighet for de som bor i denne geografien å velge flere aktører enn kun Posten på levering av postsendinger til postkassen.

Vilkår og priser i denne videreformidlingsplikten må tydelig defineres og reguleres av det offentlige for å sikre at vinnere av anbud ikke får betydelige konkurransefordeler eller ulemper. Dette betyr at andre posttilbydere må få tilgang til å kunne levere inn sine postsendinger lokalt til den leveringspliktige tilbyderen med påfølgende klargjøring og distribusjon. Vi mener lokal innlevering er avgjørende, da det gir markedet mulighet til å kunne konkurrere på kundeopplevelse, hastighet og kostnadseffektivitet frem til definerte lokale innleveringspunkter. På denne måten kan innbyggerne i griseområder få tilgang til et bredere og bedre tilbud.

Krav om enhetsporto for sending mellom privatpersoner

Kostnadene i en logistikkjede påvirkes i stor grad av avstanden mellom innleveringsstedet og utleveringsstedet, samt av tettheten på leveringer i det aktuelle området. For postsendinger der en bedrift er avsender, mener vi at alle markedsaktører bør ha frihet til å sette sine priser for posttjenester basert på ønsket prismodell (soner, vektintervall, rabatter for klargjøring/volum, etc.) og prisnivå i de "kommersielle geografiene." Vi mener altså ikke at en skal pålegge enhetsporto for sendinger hvor kjøperen er en bedrift.

For posttjenester rettet mot privatpersoner derimot, altså der en privatperson er den som kjøper porto eller pakkefrakt, mener vi at myndighetene bør pålegge alle registrerte

posttilbydere å tilby enhetsporto. Det vil si en lik pris for forsendelser mellom privatpersoner, uavhengig av hvor privatpersonen skal sende sin postsending fra eller til. Dette for å sikre like vilkår mellom "by og land" og innad i den kommersielle geografien. Postaktørene må da sørge for at gjennomsnittspriser gir tilstrekkelig margin i sentrale og tettbebygde områder for å dekke merkostnadene i mer desentrale og mindre tettbebygde områder. Kravet om enhetsporto bør gjelde for alle vektintervaller (f.eks. 0-20 gram eller 500-1000 gram) og/eller formater (liten < 2 cm, stor > 35 cm) som tilbys innenfor en posttjeneste, men ikke posttjenesten som en helhet.

Tilgang til deler av Postens infrastruktur for å fremme konkurranse

Som monopolist innen postombæring har Posten opparbeidet seg en rekke strukturelle konkurransefordeler. I tillegg til tilgang til lokal innlevering og sisteleddsdistribusjon i geografier med statlig kjøp som beskrevet under "vinnere av anbud på pålegges videreformidling", mener vi at flere deler av Postens verdikjede bør vurderes for tilgangsregulering i vår foreslåtte modell, herunder listet i prioritert rekkefølge:

- **Brevsortering.** Posten har gjort betydelige investeringer i Østlandsterminalen for effektiv sortering av brev etter rute og gangrekkefølge for hele landet. Dette gir Posten en betydelig konkurransefordel når det gjelder å håndtere ulike typer postsendinger, fra frimerker til industripost. Ved å regulere tilgangen til denne sorteringskapasiteten, ville terskelen for nyetablering blitt vesentlig redusert.
- **Sonenøkler.** Posten har via disse tilgang til bygårder og fellespostkassestativer. Vi har i dag selv nøkler til de fleste bygårder i Oslo og enkelte andre større byer. Skal en legge til rette for virksom konkurranse fra flere aktører må dette gjøres på en annen måte enn det vi opplever er mulighetene via "Norske Sonenøkler AS". Vi opplever at risikoen man påtar seg i erstatningsansvar om en sonenøkkel skulle mistes eller frastjeles er så betydelig, at det effektivt forhindrer at mindre aktører kan ta del i løsningen.
- **Innleveringskasser og innleveringspunkter.** Posten har et omfattende og godt utbygd nettverk av innleveringskasser for post og "post i butikk"-lokasjoner. Ved å pålegge Posten å åpne sitt innleveringsnettverk, vil dette spesielt styrke konkurransen om posttjenester for privatpersoner og små foretak. De vil kunne levere sine postsendinger i Postens røde postkasser eller på postkontor, hvorpå Posten konsoliderer sendingene ved Østlandsterminalen og overleverer dem til riktig posttilbyder for videre distribusjon.

Oppsummering av Helthjems foreslåtte løsning

Helthjems virksomhet bygger på norsk mediedistribusjon. Vi leverer i dag pakker, magasiner og papiraviser seks dager i uken som vår standard. Selskapets distribusjonsnettverk dekker omtrent 80 % av Norges privatadresser med hjemlevering og 95 % av landet med "post i butikk"-pakkelevering.

Helthjems løsningsforslag for fremtidig postombæring i Norge er konseptuelt likt den modellen som ble implementert i Danmark fra 01.01.24 og også i samsvar med anbefalinger

i NKOM-rapporten publisert 10. januar i år³:

- 1) Det finnes et kommersielt grunnlag for hjemlevering av postsendinger til 70-80 prosent av Norge. I disse områdene bør markedet dereguleres, slik at priser og tjenester kan settes fritt. Aktører som tilbyr postsendinger må være registrerte, og pålegges å tilby privatpersoner enhetsporto for sendinger av lik vekt og størrelse til andre privatpersoner i Norge. Der bedrifter er kjøper av postsendinger må priser kunne settes fritt.
- 2) Til omtrent 20-30 prosent av Norge er det ikke mulig med kommersiell postdistribusjon og "overkommenlig priser". For å sikre postsendinger hjem i disse områdene, bør staten gjennomføre anbudskonkurranser. Vi mener at anbudet må dekke alle typer postsendinger som leveres til postkassen, inkludert brev, magasiner og småpakker. Den leveringspliktige aktøren må også pålegges å gi andre posttilbydere mulighet til å levere sine sendinger lokalt og distribuere dem hjem, basert på klare og objektive vilkår. Dette vil gi økt valgfrihet og bedre tilbud til mottakere i distriktene.
- 3) For å fremme konkurranse bør inngangsbarriererene reduseres. Prioritert bør det legges til rette for tilgang til Postens sorteringsanlegg, fungerende tilgang til sonenøkler, samt muligheten til å benytte Postens innleveringskasser og post-i-butikk-punkter for innlevering av postsendinger.

Med vennlig hilsen

Anders Lunden Angen
Daglig leder
Helthjem Netthandel AS

Per Iversen
Daglig leder
Helthjem Mediapost AS
& Aktiv Norgesdistribusjon AS

Dokumentet er elektronisk signert.

³ Nasjonal kommunikasjonsmyndighet: Rapport om "Anbefaling - innholdet i de leveringspliktige posttjenestene - fornyet vurdering", 10. januar 2024, s. 26, 27 og 30.